GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ
Spor Bilimleri Dergisi

Cilt / Vol: 10, Sayı / Issue: 2
December / Aralık, 2025
ISSN: 2536-5339

Futbolda Şiddetin Kaynağına İlişkin Görüşlerin Araştırılması

Şenay KANPALTA*[1] Mehmet TUNÇKOL[1]

[1]Dokuz Eylül Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, *İZMİR*

10.31680/gaunjss.1683630

Orijinal Makale / Original Article

Geliş Tarihi / Received: 25.04.2025 **Kabul Tarihi / Accepted:** 30.07.2025 **Yayın Tarihi / Published:** 29.12.2025

Öz

Bu çalışmanın amacı futbolda şiddetin kaynağına ilişkin taraftar görüşlerinin cinsiyet, yaş, ekonomik düzey, eğitim düzeyi, taraftarların maça katılma sıklığı ve tuttukları takım gibi demografik değişkenler açısından incelenmesidir. Araştırmada betimsel araştırma modellerinde en sık kullanılan teknik olan survey yöntemi kullanılmıştır. Çalışma grubunu İzmir ilinde bulunan Göztepe Spor Kulübü ve Karşıyaka Spor Kulübünün taraftarlarından 481 kişi oluşturmaktadır. Çalışmada veri toplama yöntemi olarak Reyhan vd. (2020) tarafından geliştirilen Taraftarların Futbolda Şiddetin Kaynağına İlişkin Görüşleri Ölçeği' 'ne başvurulmuştur. İstatistiksel analizlerde; tanımlayıcı istatistiksel analizler, normallik testi, bağımsız örneklem t-testi ve çoklu karşılaştırmalar için ANOVA testleri yapılmıştır. İstatistiki analizler sonucunda taraftarların futbolda şiddetin kaynağına ilişkin görüşlerinin; cinsiyet, yaş, ekonomik durum, eğitim seviyesi ve maça gitme sıklığı değişkenlerine göre anlamlı farklılaşmalar tespit edilmiştir.
Anahtar Kelimeler: Futbol, Taraftar, Şiddet, Holigan, Fanatik

Investigation of Opinions Regarding the Source of Violence in Football

Abstract

The aim of this study is to examine the opinions of football fans on the source of violence in football in terms of various demographic variables such as gender, age, economic status, educational level, frequency of attending matches, and the team they support. The survey technique, which is the most frequently used technique in descriptive research models, were adopted in the study. The sample group consisted from 481 fans from Göztepe Sports Club and Karşıyaka Sports Club located in İzmir. In the study 'Scale of Views of Fans About The Source of Violence in Football' was used as the data collection tool. In statistical analyses; descriptive data analysis, normality test, independent sample t-test and ANOVA tests for multiple comparisons were conducted. Consequently of the statistical analyses, it was concluded that the opinions of the fans on the source of violence in football differed significantly based on variables such as gender, age, economic status, education level and frequency of attending matches.
Keywords: Football, Fans, Violence, Hooligan, Fanatic

*Sorumlu Yazar: Şenay KANPALTA **E-mail:** kanpalta3351@gmail.com

* Bu çalışma, 16. Ulusal Spor Bilimleri Öğrenci Kongresi'nde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

Giriş

Futbol, yalnızca bir spor dalı değil, aynı zamanda küresel ölçekte kültürel ve toplumsal etkiler yaratan bir olgudur. Uluslararası organizasyonlar sayesinde en çok izlenen sporlar arasında yer alan futbol (Apaydın, 2017), geniş taraftar kitleleriyle güçlü bir bağlılık ve aidiyet duygusu oluşturur. Bu bağlılık, zaman zaman aşırıya kaçmakta; fanatizm ve holiganizm gibi olumsuz davranış biçimlerine dönüşebilmektedir (Akkaya, 2009; Oxford, 2018). Futbol ortamında yaşanan şiddet olaylarını yalnızca bireysel tepkilerle açıklamak yetersizdir. Bu durum, ekonomik, sosyal ve kültürel faktörlerle ilişkilendirilerek toplumsal düzeyde ele alınmalıdır (Talimciler, 2014). Şiddet, bireyin kendisine ya da başkalarına fiziksel, psikolojik veya cinsel zarar veren ya da tehdit oluşturan davranışlar bütünü olarak tanımlanabilir (Stanko, 2001).

Futbolda ilk holiganlık örneği, Preston North End ile Aston Villa maçında yaşanmıştır. Bu hadisede, her iki takımın oyuncuları taraftarlar tarafından sopalar, taşlar, yumruklar ve tekmelerle saldırıya uğramıştır (Dizbay, 2022). Dünya genelinde tarihte yaşanan futbol şiddeti olaylarının en çarpıcı örneklerinden biri 1970 yılında Honduras ile El-Salvador arasında gerçekleşen ulusal maçta yaşanmıştır. Maç sırasında gerilim o kadar yüksek bir noktaya gelmiştir ki iki takım arasında meydana gelen spor dışı şiddet iki ülke arasında 100 saat süren bir çatışmaya yol açmıştır ve 4000 kişinin yaşamını yitirmesi ile sonuçlanarak “Futbol Savaşı” olarak tarihe geçmiştir (Zelyurt 2017).

29 Mayıs 1985’te Brüksel’in Heysel Stadı’nda Liverpool ile Juventus arasında gerçekleşen Avrupa Şampiyon Kulüpler Kupası finali öncesinde, İngiliz taraftarlarının İtalyan taraftarlara saldırması ile 39 kişi yaşamını yitirmiştir (McGill, 2006). Bu olay futbolda şiddet tarihine Heysel Faciası olarak geçmiştir.

Tarih boyunca ülkemizde de futbolda şiddet olayları sıkça yaşanmıştır. Ülkemizdeki en iz bırakan olay 1967 yılında Kayserispor-Sivasspor karşılaşmasında gerçekleşmiştir. Bu olayda 40 kişi ölmüş ve 600 kişi zarar görmüştür (Kozanoğlu, 1990). TFF, aynı yıl içinde Ankara’da gerçekleşen rövanş maçı dışında 23 yıl boyunca iki futbol kulübünün karşılıklı oynamalarını yasaklamıştır (Akın, 2007).

Futbolda şiddetin birçok nedeni bulunmaktadır. Bu etmenler, sosyolojik, psikolojik veya siyasi açılardan ele alınabilirken diğer taraftan seyirci bakış açısıyla da incelenmektedir (Dizbay, 2022). Yücel ve ark. (2015), seyirci açısından şiddetin ortaya çıkmasında dış etkenlerin etkili olduğunu, bu dış etkenlerin de hakem kararları, medya

etkisi, sporcuların davranışları, antrenörler, teknik direktörler, amigolar ve taraftarlar olduğunu belirtmişlerdir.

Bu çalışmada, futbol taraftarlarının futboldaki şiddetin kaynağına ilişkin görüşlerinin demografik değişkenler (cinsiyet, yaş, ekonomik düzey, eğitim düzeyi, taraftarın maça katılma sıklığı ve taraftarın tuttukları takım) açısından nasıl farklılık gösterdiği araştırılmaktadır. Bu doğrultuda çalışmanın temel araştırma sorusu; taraftarların futbolda şiddetin kaynağına ilişkin görüşlerinin, cinsiyet, yaş, ekonomik düzey, eğitim durumu, maça katılma sıklığı ve tuttukları takım gibi demografik değişkenlere göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğidir. Araştırma kapsamında bu soruya yanıt aramak amacıyla aşağıdaki hipotez geliştirilmiştir:

Taraftarların futboldaki şiddetin kaynağına ilişkin görüşleri, demografik değişkenler (cinsiyet, yaş, ekonomik düzey, eğitim düzeyi, taraftarın maça katılma sıklığı ve taraftarın tuttukları takım) açısından anlamlı düzeyde farklılık göstermektedir. Bu temel hipoteze karşılık olarak oluşturulan sıfır hipotezi ise, söz konusu demografik değişkenler açısından taraftar görüşleri arasında anlamlı bir farklılık olmadığı yönündedir. Elde edilen veriler aracılığıyla bu hipotezler test edilerek, demografik faktörlerin şiddet algısındaki etkisi ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Yöntem

Araştırma Modeli

Bu çalışmada survey (tarama) araştırma modeli kullanılmıştır. Bu model, bireylerin belirli bir konuya ilişkin görüş, tutum ve davranışlarını nicel olarak ortaya koymayı amaçlayan, mevcut durumu betimlemeye yönelik bir yaklaşımdır. Araştırmanın futbolda şiddetin kaynağına ilişkin bireysel algı ve düşünceleri ortaya koymayı hedeflemesi nedeniyle, survey yöntemi uygun bulunmuştur. Geniş bir örnekleme ulaşmak amacıyla anket tekniği kullanılmış; anketler aracılığıyla toplanan veriler istatistiksel olarak analiz edilmiştir (Baki & Gökçek, 2012). Bu sayede, toplumsal eğilimler belirlenmiş ve futboldaki şiddetin nedenlerine ilişkin somut verilere ulaşılmıştır. Çalışmaya başlamadan önce, Dokuz Eylül Üniversitesi Girişimsel Olmayan Etik Kurulu'nun 16.10.2024 tarihli ve 2024/34-15 sayılı kararı ile etik onay alınmıştır.

Araştırma Grubu

Araştırmanın örneklemini, İzmir il merkezinde ikamet eden ve Göztepe Spor Kulübü'nden 243, Karşıyaka Spor Kulübü'nden 238 olmak üzere toplam 481 taraftar oluşturmaktadır. Bu araştırma kapsamında İzmir ilinde bulunan Göztepe ve Karşıyaka

Spor Kulübü taraftarlarının futbolda şiddetin kaynağına ilişkin görüşlerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla 481 taraftara anket uygulanmıştır. Bu kapsamda araştırmaya katılan katılımcıların demografik özelliklerine bakıldığında; %81,7'sinin erkek, %18,3'ünün kadın olduğu, katılımcıların yaş dağılımına bakıldığında %30,8'lik bir oran ile 30-35 yaş katılımcıların yoğun olduğu, ekonomik düzeyde ise %58,8'lik oran ile orta ekonomik düzeydeki bireylerin çoğunlukta olduğu görülmektedir. Katılımcıların eğitim düzeyleri değişkeninde ise %8'i okumamış, %8'i ilkokul, %3,7'si ortaokul, %26'sı lise, %62'si üniversite ve %6,7'si lisansüstü eğitim almıştır. Katılımcıların; %23,1'i hemen hemen her maça giderken, %23,7'si sık sık, %28,5'i bazen ve %24,7'si nadiren maça gitmektedir. Çalışma grubunun belirlenmesinde ulaşılabilir örnekleme yöntemi tercih edilmiştir. Bu yöntem, araştırmanın saha koşulları ve zaman kısıtları dikkate alındığında, pratik ve uygulanabilir olması nedeniyle tercih edilmiştir. Katılımcılara, futbol müsabakalarının oynandığı stat çevrelerinde, taraftar dernekleri aracılığıyla ve ilgili sosyal medya grupları üzerinden ulaşılarak Google Forms üzerinden veri toplanmıştır.

Veri Toplama Aracı

Çalışmada veri toplama aracı iki bölümden oluşmaktadır. Veri toplama aracının ilk kısmında taraftarların sosyo-demografik özelliklerini içeren, cinsiyet, yaş, ekonomik durum, eğitim düzeyi, tuttukları takım ve maça gitme sıklığı soruları oluşturmaktadır. Veri toplama aracının ikinci bölümü ise Reyhan vd. (2020) tarafından geliştirilen 'Taraftarın Futbolda Şiddetin Kaynağına İlişkin Görüşleri Ölçeği' oluşturmaktadır. Ölçek 25 madde 5 alt boyut, 5'li Likert şeklindedir. Kesinlikle Katılmıyorum (1), Katılmıyorum (2), Kararsızım (3), Katılıyorum (4) ve Kesinlikle Katılıyorum (5) şeklinde derecelendirilmiştir. Ölçeğin ilk 6 maddelik kısmı (Faktör 1) taraftarların futbolda şiddetin kaynağının spor medyasından kaynaklandığına yönelik ifadeler, 7-11 maddelerini (Faktör 2) futbolda şiddetin kaynağının hakem kararlarından kaynaklandığına yönelik ifadeler, 12-15 maddeleri ise (Faktör 3) futbolda şiddetin antrenör ve teknik direktörlerden kaynaklandığına yönelik ifadeler, 16-21 maddeler (Faktör 4) futbolda şiddetin kaynağının taraftar ve amigolardan kaynaklandığına yönelik ifadeler ve son olarak 22-25 (Faktör 5) futbolda şiddetin kaynağının sporcu davranışlarından kaynaklandığına yönelik ifadelerden oluşmaktadır. Ayrıca, Ölçeğe Açımlayıcı Faktör Analizi (AFA) ve Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) uygulanmış; DFA sonuçları, yapının kriter değerlere göre iyi uyum sağladığını ortaya koymuştur. Ölçeğin güvenirliğini değerlendirmek için yapılan analizlerde ise Cronbach alfa güvenirlik

katsayılarının 0.60 ile 0.74, madde-toplam test korelasyonlarının 0.32 ile 0.82 aralığında değiştiği belirlenmiştir. Araştırmacılar tarafından elde edilen bu bulgular, ölçeğin taraftarların futboldaki şiddetin kaynağına ilişkin görüşlerini ölçmede geçerli ve güvenilir bir araç olduğunu göstermektedir.

Verilerin Analizi

Çalışmada istatistiksel analizler SPSS 20.0 programı aracılığıyla yapılmıştır. Verilerin normallik testi yapılarak analizler için uygun test yöntemleri belirlenmiştir. Analizlerde ikili karşılaştırmalarda bağımsız örneklem t-testi, çoklu karşılaştırmalarda ise tek yönlü varyans analizi ANOVA testlerinden istifade edilmiştir.

Bulgular

Çalışma kapsamında toplanan verilere uygulanan istatistiki analizler ile elde edilen bulgular tablolar halinde aşağıda verilmiştir. Cinsiyete göre ölçekten alınan puanların karşılaştırması Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. Ölçek Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre t-Testi Sonuçları

	Cinsiyet	**N**	$\overline{X}$	**sd**	**T**	**P**
F2 (Hakem Kararları)	Erkek	393	17,786	3,90	3,67	,000*
	Kadın	88	16,090	3,95		
F5 (Sporcu Davranışları)	Erkek	393	10,147	2,64	2,08	,037*
	Kadın	88	9,465	3,26		

* p<0,05

Tablo 1'e göre araştırma grubunun 'cinsiyet' değişkenine göre futbolda şiddetin kaynağına ilişkin görüşlerinde 'Hakem Kararları' ve 'Sporcu Davranışları' alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğu tespit edilmiştir (p<0,05). 'Hakem Kararları' ve 'Sporcu Davranışları' faktörlerinde erkek katılımcılar, kadın katılımcılara göre daha yüksek ortalamaya sahiptir. Buna göre, erkek taraftarlar; kadın taraftarlardan daha fazla oranda futbolda şiddetin kaynağını 'hakem kararları' ve 'sporcu davranışları' olarak görmektedirler. Araştırma grubunun "yaş" değişkenine göre analiz sonuçları Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2. Ölçek Puanlarının Yaş Değişkenine Göre ANOVA Sonuçları

Boyutlar	**Varyans Kaynağı**	**Kareler Toplamı**	**Sd**	**Kareler Ortalaması**	**F**	**p**	**Anlamlı Fark (LSD)**
F5 (Sporcu Davranışları)	G. Arası	78,832	4	19,708	2,590	,036*	1-4
	G. İçi	3621,916	476	7,609			

							1-5
	Toplam	3700,748	480				

* p<0,05 **Grup 1:** 18-23, **Grup 2**: 24-29, **Grup 3:** 30-35, **Grup 4:** 36-40, **Grup 5:** 41 ve üzeri

Tablo 2'ye göre araştırmaya katılan bireylerin 'yaş' değişkenine göre futbolda şiddetin kaynağına ilişkin görüşlerinde, 'sporcu davranışları' alt boyutunda istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğu görülmektedir (p<0,05). Buna göre, 18-23 yaş grubundaki taraftarlar, 36-40 yaş arası ile 41 ve üzeri yaş grubundaki taraftarlara göre futbolda şiddetin kaynağının 'sporcu davranışları' olduğunu düşünmektedirler. Araştırma grubunun "ekonomik durum" değişkenine göre analiz sonuçları Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3. Ölçek Puanlarının Ekonomik Durum Değişkenine Göre ANOVA Sonuçları

Boyutlar	**Varyans Kaynağı**	**Kareler Toplamı**	**Sd**	**Kareler Ortalaması**	**F**	**p**	**Anlamlı Fark (LSD)**
	G. Arası	95,002	2	47,501			
F2					3,046	,048*	2-3
Hakem	G. İçi	7452,974	478	15,592			
Kararları							
	Toplam	7547,975	480				

*p<0,05 **Grup 1:** İyi, **Grup 2:** Orta**, Grup 3:** Kötü

Tablo 3'e göre araştırmaya katılanların 'ekonomik durum' değişkenine göre futbolda şiddetin kaynağına ilişkin görüşlerinde 'hakem kararları' alt boyutunda istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğu görülmektedir (p<0,05). Buna göre, orta ekonomik gelir düzeyindeki taraftarlar, kötü ekonomik gelir düzeyindeki taraftarlara göre futbolda şiddetin kaynağını 'hakem kararları' olarak değerlendirmektedirler. Araştırma grubunun eğitim düzeyi" değişkenine göre analiz sonuçları Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4. Ölçek Puanlarının Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre ANOVA Sonuçları

Boyutlar	Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark (LSD)
F1 (Spor Medyası)	G. Arası	269,557	5	53,911	4,701	,000*	6-1, 6-2, 6-3, 6-4, 6-5
	G. İçi	5447,495	475	11,468			
	Toplam	5717,052	480				
F2 (Hakem Kararları)	G. Arası	287,649	5	57.530	3,764	,002*	3-1, 4-1 4-2, 5-1, 5-2, 6-1
	G. İçi	7260,326	475	15,285			
	Toplam	7547,975	480				
Ölçek Toplam	G. Arası	1835,005	5	57.530	2,617	,024*	3-1, 4-1, 5-1, 6-1
	G. İçi	6661,480	475	15,285			
	Toplam	68447,484	480				

*p<0,05 **Grup 1:** Okumamış, **Grup 2:** İlkokul**, Grup 3:** Ortaokul, **Grup 4:** Lise, **Grup 5:** Üniversite**, Grup 6:** Lisansüstü

Tablo 4'e göre araştırmaya katılanların 'eğitim düzeyi' değişkenine göre futbolda şiddetin kaynağına ilişkin görüşlerinde, 'spor medyası', 'hakem kararları' alt boyutlarında ve ölçek toplam puanında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğu görülmektedir (p<0,05). Buna göre, lisansüstü eğitim düzeyindeki taraftarlar; okumamış, ilkokul, ortaokul, lise ve üniversite eğitim düzeylerindeki taraftarlara göre futbolda şiddetin kaynağını 'spor medyası' olarak görmektedirler. Yine bu analiz sonucuna göre; ortaokul, lise, üniversite ve lisansüstü eğitim düzeyindeki taraftarlar; okumamış eğitim düzeyindeki taraftarlara göre ayrıca lise ve üniversite eğitim düzeyindeki taraftarlar da ilkokul düzeyindeki taraftarlara göre futbolda şiddetin kaynağını 'hakem kararları' olarak görmektedirler. Ölçek toplamında ise ortaokul, lise, üniversite ve lisansüstü eğitim düzeyindeki katılımcıların ölçek ortalamalarının eğitim sistemi içinde hiç okumamış bireylerin ortalamasından anlamlı şekilde farklılaştığı görülmektedir. Katılımcıların "maça gitme sıklığı" değişkenine göre ölçek puanlarının analiz sonuçları Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5. Ölçek Puanlarının Maça Gitme Sıklığı Değişkenine Göre ANOVA Sonuçları

Boyutlar	Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark (LSD)
F1 (Spor Medyası)	G. Arası	103,748	3	34,592	2,939	,033*	2-3, 2-4
	G. İçi	5613,304	477	11,768			
	Toplam	5717,052	480				
F2 (Hakem Kararları)	G. Arası	1170,739	3	390,246	29,189	,000*	1-3, 1-4
	G. İçi	6377,236	477	13,369			
	Toplam	7547,975	480				
F4 (Taraftar ve Amigolar)	G. Arası	141,478	3	47,159	3,440	,017*	2-1, 3-1
	G. İçi	6540,002	477	13,711			
	Toplam	6681,480	480				
F5 (Sporcu Davranışları)	G. Arası	104,865	3	34,955	4,637	,003*	1-4, 2-3, 2-4
	G. İçi	3595,884	477	7,539			
	Toplam	3700,748	480				
Ölçek Toplam	G. Arası	3582,025	3	1194,008	8,780	,000*	1-4, 2-3, 2-4, 3-4
	G. İçi	64865,459	477	135,986			
	Toplam	68447,484	480				

*p<0,05 **Grup 1:** Hemen hemen her maç, **Grup 2:** Sık, **Grup 3:** Bazen, **Grup 4:** Nadiren

Tablo 5'e göre katılımcılarının 'maça katılma sıklığı' değişkenine göre futbolda şiddetin kaynağına ilişkin görüşlerinde; 'spor medyası', 'hakem kararları', 'taraftar ve amigolar', 'sporcu davranışları' alt boyutları ve ölçek toplam puanında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğu görülmektedir (p<0,05). Buna göre, maçlara sık giden taraftarlar, bazen ve nadiren giden taraftarlara göre futbolda şiddetin kaynağının 'spor medyası' olduğunu düşünürken hemen hemen her maça giden taraftarlar ise maçlara bazen ve nadiren giden taraftarlara göre futbolda şiddetin kaynağını 'hakem kararları' olarak görmektedirler. Öte yandan maça sık ve bazen giden taraftarlar, hemen hemen her maça giden taraftarlara göre futbolda şiddetin kaynağını 'taraftar ve amigolar' olarak görürken hemen hemen her maça giden taraftarlar ile sık maça giden taraftarlar ise bazen ve nadiren giden taraftarlara göre futbolda şiddetin kaynağını sporcu davranışları olarak görmektedirler. Katılımcıların ölçekten aldıkları toplam puanda ise hemen hemen her maça gidenler nadiren maça gidenlerden, sık maça gidenler bazen ve nadiren gidenlerden, bazen giden katılımcılar ise nadiren gidenlerden anlamlı bir

şekilde farklılaşmaktadırlar. Araştırma grubunun 'tuttuğu takım' değişkenine göre analiz sonuçları Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6. Ölçek Puanlarının Taraftarların Tuttukları Takım Değişkenine Göre t-Testi Sonuçları

	Tuttuğu Takım	**N**	$\overline{X}$	**sd**	**T**	**P**
F3 (Antrenör ve	Göztepe	243	9.481	3.238		
Teknik Direktörlerden					-2.128	,034*
Kaynaklanan Şiddet)	Karşıyaka	238	10.151	3.654		
F4 (Taraftar ve	Göztepe	243	16.234	3.823		
Amigolardan					-2.034	,043*
Kaynaklanan Şiddet)	Karşıyaka	238	16.924	3.608		

* p<0,05

Tablo 6'ya göre araştırma katılımcılarının tuttuğu takım değişkenine göre taraftarların futbolda şiddetin kaynağına ilişkin görüşlerinde; 'antrenör ve teknik direktörlerden kaynaklanan şiddet' ile 'taraftar ve amigolardan kaynaklanan şiddet' faktörlerinde anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir. Antrenör ve teknik direktörden kaynaklanan şiddet ile taraftar ve amigolardan kaynaklanan şiddet faktörlerinde Karşıyaka Spor Kulübü taraftarları Göztepe Spor Kulübü taraftarlarına göre daha yüksek ortalamaya sahiptir. Buna göre; Karşıyaka Spor Kulübü taraftarları, Göztepe Spor Kulübü taraftarlarından daha yüksek oranda futbolda şiddetin kaynağını 'antrenör ve teknik direktörler' ile 'taraftar ve amigolar' olarak görmektedirler.

Tartışma ve Sonuç

Çalışmada taraftarın 'cinsiyet' değişkenine göre futbolda şiddetin kaynağına ilişkin görüşleri 'hakem kararları' ve 'sporcu davranışları' alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu saptanmıştır. Çalışmaya katılan erkek taraftarlar, kadın taraftarlara göre futbolda şiddetin kaynağının hakem kararları ve sporcu davranışlarının olduğunu düşünmektedirler. Erkek ve kadın taraftarların futboldaki şiddetin kaynağına ilişkin görüşlerinin farklılaşmasında birçok kültürel, psikolojik ve toplumsal faktör neden olmaktadır. Toplumsal cinsiyet rolleri ve kültürel normlar erkeklerin futbolda şiddet olaylarına bakışını etkileyebilmektedir. Erkekler genellikle daha rekabetçi ve fiziksel şiddet içeren davranışları normalleştiren toplumsal yapılarda yetişirler. Bu da erkeklerin futboldaki agresif hareketleri ve şiddet içeren davranışları oyunun bir parçası olarak görmelerine yol açar. Kadınlar ise daha az rekabetçi bir kültürel ortamda yetiştiklerinden, futboldaki şiddeti olumsuz bir davranış olarak

algılamaktadırlar. Reyhan (2017), Türkiye Futbol Süper Ligi'nde şampiyon olan futbol takımı taraftarlarının ve futbol kamuoyunun futbolda şiddete ilişkin görüşlerini incelendiği araştırmada futbol taraftarlarının şiddetin kaynağına ilişkin görüşlerinde cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılık olduğunu saptanmıştır. Yine Koçer (2012) tarafından yapılan araştırmada da kadın ve erkek taraftarların şiddet eğilimleri ile müsabakalarda kendilerini tahrik eden unsurların cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı tespit edilmiştir. Bu sonuçlar çalışmanın sonuçları ile örtüşmektedir.

Mevcut çalışmada taraftarın 'yaş' değişkenine göre futbolda şiddetin kaynağına ilişkin görüşlerinde 'sporcu davranışları' alt boyutunda istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu saptanmıştır. Çalışmada; genç olarak nitelendirilen '18-23' yaş aralığındaki taraftarların '36-40' ve '41 yaş ve üstü' grubu taraftarlara göre sporcuların futbolda şiddetin kaynağı olduklarını düşündüklerini göstermektedir. Yaş değişkenine göre anlamlı farklılığın sebebinin farklı yaş grubundaki taraftarların spordan farklı beklentiler içerisinde olmalarından kaynaklandığı düşünülebilir. Öte yandan sporcular, özellikle genç taraftarlar için birer örnek teşkil etmektedirler. Bu nedenle sporcuların söylemleri, saha içinde sert oyun oynaması ya da saldırgan davranmaları genç taraftarlar üzerinde olumsuz örnek teşkil edip futbolda şiddetin kaynağı şeklinde algılanabilir. Literatüre bakıldığında, Reyhan (2017) tarafından yapılan çalışmada Türkiye Futbol Süper Ligi'nde şampiyon olan futbol takımı taraftarlarının ve futbol kamuoyunun futbolda şiddet eğilimlerini incelediği çalışmasında 'yaş' değişkenine göre futbolda şiddetin kaynağına ilişkin görüşlerde; 'spor medyası', 'hakem kararları', 'antrenör/teknik direktörler', 'taraftar ve amigolar' ve 'sporcu davranışları' alt faktörlerinde anlamlı farklılıklar saptamıştır. Bu sonuç, mevcut çalışmanın sonuçlarıyla örtüşmemektedir.

Mevcut çalışmada taraftarın 'ekonomik düzey' değişkenine göre futbolda şiddetin kaynağına ilişkin görüşlerinde 'hakem kararları' alt boyutunda istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir. Ekonomik düzeyini 'orta' olarak nitelendiren taraftarlar 'kötü' olarak nitelendiren taraftarlara göre futbolda şiddetin kaynağının 'hakem kararları' olduğunu düşünmektedirler. Orta ekonomik düzeydeki bireyler, daha fazla ekonomik kayıp yaşama eğilimindedirler. Bu durum, onların adaletsizlik ve haksızlık algısını arttırabilir. Orta ekonomik düzeydeki bireyler hakem kararlarının adaletsiz olduğunu düşündüklerinde, maç sonucunun kişisel kayıplarına sebep olduğunu düşünmektedirler. Yıldız ve diğerleri (2007) tarafından yapılan araştırmada, futbol taraftarlarının yanlış hakem kararları sebebiyle gösterdikleri

saldırgan davranışların bazı demografik değişkenlere göre araştırılması hedeflenmiş ve araştırmanın sonucunda taraftarların yanlış hakem kararları sebebiyle şiddet davranışı sergileme düzeylerinin ekonomik durumlarına göre anlamlı farklılıklar gösterdiği saptanmıştır. Bozkurt (2023) tarafından yapılan araştırmada ise taraftarların futbolda şiddetin kaynağına ilişkin görüşleriyle sporda özdeşleşme düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu araştırmaya göre de taraftarların futbolda şiddetin kaynağına ilişkin görüşlerinde gelir durumuna göre antrenör ve teknik direktörden, sporcu davranışları ile taraftar ve amigolardan kaynaklanan şiddet alt boyutlarında gruplar arasında anlamlı fark bulunmuştur. Bu sonuçlar da mevcut çalışmanın sonuçlarıyla örtüşmektedir. Mevcut çalışmada, taraftarın 'eğitim düzeyi' değişkenine göre 'spor medyası', 'hakem kararları' alt boyutlarında ve ölçek toplamında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu saptanmıştır.

Elde edilen bulgulara göre lisansüstü eğitim düzeyindeki taraftarlar; okumamış, ilkokul, ortaokul, lise ve üniversite eğitim düzeyindeki taraftarlara göre futbolda şiddetin kaynağını spor medyası olarak görmektedirler. Öte yandan ortaokul eğitim düzeyindeki taraftarların, okumamış taraftarlara, lise düzeyindeki taraftarların okumamış ve ilkokul eğitim düzeyindeki taraftarlara, üniversite mezunu taraftarların okumamış ve ilkokul eğitim düzeyindeki taraftarlara, lisansüstü eğitim mezunu taraftarların ise okumamış taraftarlara göre şiddetin kaynağının hakem kararları olduğuna ilişkin görüşe sahip oldukları sonucu tespit edilmiştir. Taraftarların eğitim düzeyi arttıkça futbolda şiddetin kaynağının hakem kararları ve spor medyası olduğunu düşündükleri söylenebilir. Katılımcıların futbolda şiddetin nedenleri hakkında sergiledikleri farklı görüşlerin, eğitim düzeyine bağlı olarak değişen spor kültürlerinden kaynaklandığı öne sürülebilir. Reyhan (2017) ve Koçer (2012) tarafından futbol taraftarları üzerinde yapılan çalışmada, taraftarların şiddet eğilimleri ve şiddete yönlenmeleri açısından onları tahrik eden unsurların, eğitim düzeylerine göre anlamlı farklılıklar gösterdiği saptanmıştır. Yıldız ve arkadaşları (2007) tarafından yapılan araştırmada, futbol taraftarlarının yanlış hakem kararları nedeniyle sergiledikleri saldırgan davranışların bazı demografik faktörlere göre incelenmesi amaçlanmış ve araştırma sonucunda, taraftarların bu tür davranışları sergileme düzeylerinin eğitim durumlarına göre anlamlı farklılıklar gösterdiği belirlenmiştir. Bozkurt (2023) tarafından yapılan araştırmada ise, taraftarların futbolda şiddetin kaynağına ilişkin değerlendirmede eğitim durumu değişkenine göre antrenör ve teknik direktör ile sporcu davranışlarından kaynaklanan

şiddet alt faktörleri arasında anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Bu sonuçlar mevcut çalışmanın sonuçlarıyla örtüşmektedir.

Mevcut çalışmada taraftarın 'maça gitme sıklığı' değişkenine göre spor medyası, hakem kararları, taraftar ve amigolar ile sporcu davranışları alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar saptanmıştır. Taraftarların maça gitme sıklığı arttıkça futbolda şiddetin kaynağının; spor medyası, hakem kararları, taraftar ve amigolar ile sporcu davranışları olduğunu düşündükleri görülmektedir. Maça daha sık giden taraftarlar; genellikle spor medyası, hakem kararları, taraftar ve amigolar ile sporcu davranışları gibi faktörler hakkında daha fazla bilgiye ve deneyime sahip olabilirler. Daha fazla bilgiye sahip olmaları, şiddetin kaynağını daha çeşitli faktörlere bağlamalarına yol açabilir. Ayrıca maça sık giden taraftarlar, genellikle diğer taraftarlarla daha fazla etkileşimde bulunur ve spor olayları hakkında daha fazla tartışır ve konuşurlar. Bu konuşmalar ve tartışmalar, taraftarın şiddetin kaynağını daha çeşitli faktörlere bağlamalarına yol açabilir. Reyhan (2017) tarafından yapılan araştırmada da taraftarların futbolda şiddete neden olan unsurlara ilişkin görüşlerinin maçlara katılım sıklığı açısından incelendiğinde; spor medyası, hakem kararları, antrenör/teknik direktör, taraftarlar ve amigolar, sporcu davranışı gibi faktörlere göre anlamlı farklılıklar gösterdiği tespit edilmiştir. Bu sonuç mevcut çalışmanın sonuçlarıyla örtüşmektedir. Mevcut çalışmada taraftarların 'tuttukları takım' değişkenine göre 'antrenör ve teknik direktörlerden kaynaklanan şiddet' ve 'taraftar ve amigolardan kaynaklanan şiddet' alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir. Karşıyaka Spor Kulübü taraftarları, Göztepe Spor Kulübü taraftarlarına göre daha fazla oranda futbolda şiddetin kaynağını antrenör ve teknik direktörler ile taraftar ve amigolardan kaynaklandığını düşünmektedirler. Reyhan (2017) da yaptığı araştırmada, taraftarların futbolda şiddete neden olan unsurlara ilişkin görüşlerinin tuttukları takım değişkenine göre anlamlı şekilde farklılaştığını bulmuştur. Anlamlı farklılık; spor medyası, hakem kararları, antrenör/teknik direktör, taraftar ve amigolar, sporcu davranışlarına ilişkin görüşler alt boyutlarında tespit edilmiştir. Bu sonuç mevcut çalışmanın sonuçlarıyla örtüşmektedir. Sonuç olarak, bu araştırmada futbol taraftarlarını şiddete iten etmenlerin ne olduğunu kapsamlı bir yaklaşımla ele alarak araştırılmıştır ve istatistiki analizler sonucunda taraftarların futbolda şiddetin kaynağına ilişkin görüşlerinin; cinsiyet, yaş, ekonomik durum, eğitim düzeyi ve maça gitme sıklığı gibi değişkenlere göre anlamlı şekilde farklılaştığı tespit edilmiştir. Çalışma grubunun tek bir şehirdeki futbol takım taraftarlarından oluşması bir sınırlılık olarak görülmektedir. Bu nedenle

gelecekteki çalışmalarda farklı şehirlerdeki daha fazla futbol takımı taraftarının çalışmaya dahil edilerek katılımcı sayısının artırılması önerilebilir.

Kaynaklar

Akın, Y. (2007). Not just a game: The Kayseri vs. Sivas football disaster. Soccer & Society, 5(2), 219–232.

Apaydın, B. (2017). Türkiye Profesyonel Futbol Liglerinde Oynayan Futbolcuların Futbol Programlarından Etkilenme Düzeylerinin Belirlenmesi [Yüksek lisans tezi, Fırat Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü]. Elâzığ.

Arıkan, Y. (2007). Futbolda şiddet ve polis. Polis Bilimleri Dergisi, 9, 1–4.

Baki, A., & Gökçek, T. (2012). Karma yöntem araştırmalarına genel bir bakış. Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 11(42), 1–21.

Bozkurt, E. (2023). Taraftarların futbolda şiddetin kaynağına ilişkin görüşleriyle sporda özdeşleşme düzeylerinin arasındaki ilişkinin incelenmesi [Yüksek lisans tezi, Hitit Üniversitesi]. Çorum.

Dizbay, S. (2022). Bir alt kültür olarak taraftarlık: Çarşı taraftarlarının futbolda şiddet algısı [Yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi]. İstanbul.

Koçer, M. (2012). Futbol derneklerine üye olan taraftarların şiddet ve holiganizm eğilimlerinin belirlenmesi: Kayseri örneği. Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 32, 111–135.

Kuper, S., & Syzmanski, S. (2011). Futbolun şifreleri (E. N. Akbağ, Çev.). İstanbul: İthaki Yayınları.

McGill, C. (2006). Futbolun karhanesi (C. Cemgil, Çev.). İstanbul: İthaki Yayınları.

Oojen, B. (2012). Violence in sport: What does the European Commission do. Sport & EU Review, 4(2), 50–51.

Oxford Online Dictionaries. (2025, Şubat 20). Fanatic. https://en.oxforddictionaries.com/definition/fanatic

Radman, A. (2014). Hooligans: Nice guys or the last alpha males? A study of football supporters' self-image. Soccer & Society, 15(4), 548–563.

Reyhan, S. (2017). Türkiye Futbol Süper Liginde Şampiyon Olan Futbol Takımı Taraftarlarının ve Futbol Kamuoyunun Futbolda Şiddete İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi [Doktora tezi, Ankara Üniversitesi]. Ankara.

Reyhan, S., Müniroğlu, S., & Yetim, A. A. (2020). Taraftarların futbolda şiddetin kaynağına ilişkin görüşleri: Ölçek geliştirme çalışması. Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 18(1), 213–224.

Stanko, E. A. (2001). The day to count: Reflections on a methodology to raise awareness about the impact of domestic violence in the UK. Criminology and Criminal Justice, 1(2), 215–226.

Talimciler, A., Balkız, B., & Önen, E. (2011). Futbolda taraftarlık, fanatizm ve şiddet (Fenerbahçe, Galatasaray, Beşiktaş ve Trabzonspor örneği). İzmir: 108K073 Nolu Yayımlanmış TÜBİTAK SOBAG Projesi.

Yıldız, M., Fişekçioğlu, İ. B., Çağlayan, H. S., Tekin, M., Şirin, F., & Akyüz, M. (2007). Futbol seyircisinin sosyo-ekonomik yapısının şiddete etkisi (Karamanspor örneği). Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi, 9(2), 145–158.

Yoka, K. (2023). Farklı branşlarda spor yapan sporcuların saldırganlık, öfke düzeylerinin fair play davranışları üzerine etkisi, sporda şiddet ve düzensizliğin önlenmesi kanununa yaklaşımlarının incelenmesi [Doktora tezi, Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi]. Niğde.

Yücel, A. S., Atalay, A., & Gürkan, A. (2015). Sporda şiddet ve saldırganlığı etkileyen unsurlar. Uluslararası Hakemli Psikiyatri ve Psikoloji Araştırma Dergisi, 2(2), 74–75.

Zelyurt, M. K. (2017). Futbolda şiddet ve taraftarlık. Ankara: Nobel Yayıncılık.